

Nr 2.

Ankom till andra kammarens kansli den 18 mars 1918, kl. 12 m.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 2 i anledning av herr Söderhielms motion, nr 169, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vissa ändringar i nu gällande bestämmelser rörande officerares och underofficerares rätt att vid resa å järnväg använda militärbiljett.

Närvarande: herrar Andersson i Fiskebäckskil, Eriksson i Stockholm, Hagman i Domnarvet, Ödström*, Elisson*, Karlsson i Nynäshamn*, Aarnseth, Pehrsson i Bramstorp, Hedin* och Nylander,

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren av herr *Söderhielm* väckt motion nr 169, som för förberedande behandling hänvisats till utskottet, har motionären anhållit, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om sådana ändringar i nu gällande bestämmelser, att *dels* den underofficerare med vederlikar nu tillkommande rätten att i vissa fall använda militärbiljett vid tjänstledighetsresor måtte utsträckas även till officerare med vederlikar, och *dels* officerare och underofficerare med vederlikar, vilka tillhöra inom VI arméfördelningsområdet eller Bodens fästning förlagt truppförband (anstalt), måtte medgivas rätt att högst två gånger årligen å statens järnvägar använda militärbiljett för tjänstledighetsresa av minst 300 kilometers längd.

I fråga om motiveringen för denna hemställan hänvisar utskottet till motionen.

Sedan utskottet genom vederbörande ledamot av statsrådet infordrat kungl. järnvägsstyrelsens utlåtande över motionen, har nämnda styrelse till utskottet överlämnat avskrift av och åberopat innehållet uti ett av styrelsen till första kammarens andra tillfälliga utskott avgivet utlåtande över en inom första kammaren väckt motion av enahanda innehåll som förevarande motion. Berörda utlåtande är härvid fogat såsom bilaga.

Utskottet.

Enligt den av Kungl. Maj:t den 17 februari 1911 fastställda militär-taxa äga underofficerare, manskap — såväl fast anställt som värnpliktigt — och vederlikar, tillhörande armén, marinen eller deras reserver, skeppsgossar ävensom personal vid lots- och fyrinrättningar av underofficers och manskaps grad, samtliga under militär tjänstgöring, att under erhållen tjänstledighet mot en avgift för varje resande av 15 öre för tariffzon färdas å statens järnvägar till hemorten och åter till tjänstgöringsorten i III klassens vagn, eller vid tillfällen, då dylika resor företagas i större utsträckning i med truppvagnsinredning försedda godsvagnar. Med hemort förstås, enligt reglementet, för underofficerare den ort, där de äro mantalsskrivna, för fast anställda av manskaps grad den ort, där de voro mantalsskrivna, innan de vunno fast anställning vid krigsmakten, eller där de hava sitt hem, samt för värnpliktiga den ort, där de äro mantalsskrivna, eller där de hava sitt hem.

Uti av Kungl. Maj:t den 11 augusti 1911 fastställt reglemente för militärtransporter på järnväg äro ovannämnda bestämmelser angående militärbiljett för tjänstledighetsresa återgivna med tillägg, att beträffande *enskilda järnvägar* rätten att rekvirera dylik militärbiljett är beroende av vederbörande järnvägsförvaltnings medgivande, varjämte i sistnämnda reglemente meddelats särskilda bestämmelser angående tjänstledighetsresor.

Från flertalet enskilda järnvägar har medgivande lämnats till användande av militärbiljett vid tjänstledighetsresor efter samma grunder som vid statens järnvägar.

Den ifrågasvarande förmånen att vid tjänstledighetsresor åtnjuta billigare biljettpriser har hos oss sedan lång tid tillbaka varit manskap och underofficerare vid armén och flottan tillförsäkrad, varemot dylik förmån icke tillkommer officerare.

Uti sitt i ärendet avgivna utlåtande har järnvägsstyrelsen fram-

hållit, att grunden till att förmånen i fråga lämnats manskap och underofficerare varit, att det ansetts önskvärt att genom lättnad med avseende å biljettpriserna bereda nämnda svagt avlönade och i övrigt i ekonomiskt avseende i allmänhet mindre väl lottade kategorier av militärpersonalen hjälp till att under eventuell tjänstledighet från tjänstgöring å främmande ort kunna besöka sina respektive hemorter.

Av berörda utlåtande framgår tillika, att vid underhandlingar emellan vederbörande militära myndigheter, arméförvaltningen och marinförvaltningev å ena samt järnvägsstyrelsen å andra sidan, som föregått utfärdandet an 1911 års militärtaxa, från styrelsens sida uttalats, att tillräckliga skäl icke ansåges föreligga för medgivande av ifrågavarande förmån jämväl åt officerare och vederlikar; och har styrelsen i utlåtandet uttryckligen anmärkt, att de nämnda förvaltningarna då icke gjort något yrkande i annan riktning än den av styrelsen företrädde.

Ett dylikt yrkande föreligger emellertid nu uti förevarande motion, däri motionären i första punkten framställer kravet, att officerare och vederlikar måtte i fråga om rätten att vid tjänstledighetsresor begagna sig av militärbiljett likställas med manskap och underofficerare med vederlikar.

Till stöd för sin hemställan i denna del har motionären anfört, att, då lättnader i möjligheten att under en kommendering för vården av egna angelägenheter besöka hemmet vore lika behövliga för officerare som för underofficerare, det icke vore mer än *billigt*, att likställighet uti ovan nämnda avseende åvägabragtes.

Då det för utskottet gällt att taga ställning till motionärens förevarande hemställan, har utskottet emellertid icke kunnat undgå att ur principiell synpunkt något granska spörsmålet angående den förmån vid tjänstledighetsresor, som, enligt vad ovan angivits, sedan lång tid tillkommit manskap och underofficerare.

Härutinnan har utskottet till en början velat uttala, att ingen invändning skäligen synes kunna göras däremot, att en förmån av ifrågavarande slag tilldelas gemene man. Beträffande särskilt det värnpliktiga manskapet framstår förmånen såsom ett medel att åstadkomma någon lättnad vid värnpliktens fullgörande; grunden härför torde vara av den humanitära eller sociala art, som uti vissa av motionären berörda fall föranlett nedläggning av biljettpriser vid resa å statens järnvägar.

Annorlunda ställer sig saken i fråga om beviljande av enahanda förmån åt någon viss grupp av statens fast anställda ämbets- eller tjänstemän. Utskottet hyser nämligen den uppfattningen, att, sett ur principiell

synpunkt, starka betänkligheter överhuvudtaget måste göra sig gällande mot dylika förmånens beviljande vid sidan av åt dem fastställda löneförmåner.

Det synes därför vara en angelägenhet av vikt, att riksdagen, i den mån hithörande frågor komma under dess prövning, icke medverkar till beviljande av ytterligare förmåner av ifrågavarande art i andra fall, än då det kan befinnas av omständigheterna särskilt påkallat.

Vad nu angår motionärens förevarande hemställan vill utskottet visserligen icke bestrida, att vissa billighetshänsyn kunna tala för den av motionären hävdade ståndpunkten.

Men härvidlag torde böra anmärkas, *dels* att dessa billighetshänsyn egentligen föreligga allenast för de lägre officersgradernas vidkommande, *dels ock*, att det icke bör förbises, att emellan underofficerare och officerare i ekonomiskt hänseende *de facto* föreligger en viss olikhet, som dock innebär, att officerarna i allmänhet, och särskilt gruppen av högre officerare, i mindre mån än underofficerarna äro i behov av att erhålla den förmån, varom här är fråga.

Vid nu nämnda förhållanden har utskottet ej ansett sig kunna förorda den av motionären i denna del av motionen gjorda hemställan, och detta så mycket mindre som riksdagen inom kort torde komma att stå inför prövningen av en lönereglering för såväl officerare som underofficerare, i samband varmed behörigt beaktande torde böra ägnas åt ifrågavarande spörsmål.

Uti förevarande motion har vidare av motionären framförts ett önskemål rörande militära befattningshavares tjänstledighetsresor av helt annan innebörd än det här ovan behandlade yrkandet. Han har nämligen i andra punkten av motionen framställt yrkande om, att officerare och underofficerare med vederlikar, vilka tillhöra inom VI arméfördelningsområdet eller Bodens fästning förlagt truppförband, i vissa fall måtte få använda militärbiljett vid tjänstledighetsresor.

Motionären utgår därifrån, att de ogynnsamma förhållanden, varunder ifrågavarande befattningshavare i jämförelse med dem, vilka hava sin verksamhet förlagd till sydligare delar av landet, nödgas att fullgöra sina tjänsteåligganden, skäligen kunna anses betinga, att åtgärder vidtagas, varigenom dessa befattningshavare beredas viss lättnad i resekostnaden för rekreativsvistelse i sydligare trakter.

Med hänsyn härtill anser motionären, att rätten för officerare och

underofficerare med vederlikar vid i Norrland förlagda truppförband att begagna militärbiljett vid tjänstledighetsresor icke bör bindas vid något villkor om besök i hemorten. För att förebygga resors företagande annat än i rekreationssyfte anser motionären emellertid böra fastslås en viss minimilängd för varje resa, varjämte den ifrågasatta rättigheten icke borde få användas av samma person mer än två gånger årligen fram och åter.

Den tanke, som ligger till grund för motionärens sistberörda yrkande, kan utskottet icke finna annat än i och för sig behjärtansvärd.

Att klimatiska och andra säregna förhållanden i vissa delar av Norrland medföra ett större rekreatjonsbehov för dem, som där hava sin verksamhet, än för i sydligare trakter boende, lär icke kunna bestridas.

Vid sådant förhållande kunde det väl synas rimligt, att, jämte det staten i övrigt beredde sina å nämnda platser i Norrland placerade ämbets- och tjänstemän de särskilda förmåner, som kunde anses utjämna ovannämnda ogynnsamma förhållande, staten jämväl i görligaste mån underlättade möjligheterna för ifrågavarande ämbets- och tjänstemän att under tjänstledighet begagna sig av det rekreatjonsmedel, som en vistelse i sydligare trakter av landet kunde innebära.

Uppenbart är emellertid, att, därest de nu framhållna synpunkterna befinnas välgrundade och till följd därav åtgärder ansåges böra vidtagas i syfte att realisera desamma, dessa åtgärder skäligen icke borde avse allenast de av motionären åsyftade befattningshvarne.

Det ligger nämligen i öppen dag, att ett genomförande av sådana bestämmelser, som i denna del av motionen föreslås, skulle föranleda krav från åtskilliga grupper av ämbets- och tjänstemän i Norrland att uti ifrågavarande hänseende bliva likställda med de militära befattningshvarne. Ett bifall till motionärens yrkande i denna punkt skulle därför leda till konsekvenser av ganska stor räckvidd.

Och härtill kommer, att utskottet för sin del ansluter sig till den av järnvägsstyrelsen uttalade mening, att en avgiftslättnad av förevarande art rätteligen icke synes böra utgå i den form, att statens järnvägar helt och hållet eller till någon del får avstå från dem tillkommande befodringsavgifter.

Motionärens syfte i denna del synes utskottet snarare böra nas medelst på lämpligt sätt avvägda ortstillägg, men frågan härom torde böra bliva föremål för prövning i samband med den förestående löneregleringen för officerare och underofficerare.

På grund av vad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att herr Söderhielms motion nr 169 icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 mars 1918.

På utskottets vägnar:

K. A. ANDERSSON

»TILL KONUNGEN.

Sedan riksdagens första kammarens andra tillfälliga utskott anhållit om järnvägsstyrelsens yttrande över en inom nämnda kammare väckt motion om beredande av rätt för officerare med flera att i vissa fall använda militärbiljett vid tjänstledighetsresor, har Eders Kungl. Maj:t den 8 februari 1918 anbefallt järnvägsstyrelsen att avgiva och till Eders Kungl. Maj:t inkomma med det av utskottet sålunda begärda yttrandet.

Till åtlydnad härav får järnvägsstyrelsen i underdånighet ingiva följande yttrande.

I det till arméförvaltningens, marinförvaltningens och järnvägsstyrelsens underdåniga utlåtande angående nytt förslag till militärtaxa av den 2 juli 1910 fogade protokoll, upprättat samma dag vid gemensamt sammanträde mellan nämnda förvaltningar och järnvägsstyrelsen, har från järnvägsstyrelsens sida vid redogörelsen av det nya förslagets innehåll framhållits i fråga om rätten till truppbiljett vid resa till och från hemorten under tjänstledighet, att i *förslaget* upptagits — med något ändrad benämning — samma kategorier militärpersonal, som jämlikt då gällande nådiga brevet den 10 oktober 1902 ägt dylik rätt, det vill säga underbefäl eller menige man, tillhörande armén eller flottan. I sammanhang härmed uttalades från järnvägsstyrelsens sida, att tillräckliga skäl icke ansåges föreligga för medgivande av dylik rätt åt officerare och vederlikar. Grunden till att ifrågavarande medgivande lämnats underofficerare och manskap hade givetvis varit, att det ansetts önskvärt att genom nedsättning av biljettpriset söka hjälpa dessa svagt avlönade och i övrigt i ekonomiskt avseende i allmänhet mindre väl lottade kategorier av militärpersonalen att under den tid, då de på grund av kommendering nödgats lämna sina hem för att under kanske längre tid vistas å en måhända långt därifrån belägen kommenderingsort, kunna vid inträffande ledighet få besöka sina respektive hemorter. Dessa skäl kunde emellertid icke anses föreligga i fråga om officerare och vederlikar, åtminstone icke i högre grad än i fråga om andra tjänstemän, vilka, därest nu ifrågavarande förmån utsträcktes till officerare, syntes med samma fog kunna göra anspråk

på enahanda medgivande. Armé- och marinförvaltningen gjorde då icke något yrkande i annan riktning än den av järnvägsstyrelsen företrädde.

Något skäl att nu intaga en annan ståndpunkt i frågan synes styrelsen icke föreligga.

Vad beträffar motionärernas yttrande, att, med hänsyn till den mångfald personalkategorier, som åtnjuta rätt till nedsättning i biljettprisen å statens järnvägar, utan att denna nedsättning kan motiveras av något direkt statsintresse, medgivande av sådan rätt för de norrländska regementenas officerare icke borde möta några betänkligheter, får styrelsen framhålla, att dylika nedsättningar, där något direkt statsintresse icke kan påvisas, uteslutande dikteras av humanitära, sociala eller kulturella skäl. Några dylika skäl torde icke kunna anföras för medgivande av en förmån av begärda slag för officerare i högre grad än för andra tjänstemän.

Beträffande motionärernas framhållande av att tjänstgöringen i Norrland skulle nödvändiggöra rekreationsvistelse i sydligare nejder och på grund härav officerarnes och underofficerarnes resor till sydligare delar av landet borde underlättas, tillåter sig styrelsen hänvisa till, vad styrelsen framhållit vid avgivandet av underdånigt utlåtande den 19 maj 1917 angående en av chefen för Norrbottens regemente under nästlidet år gjord underdånig framställning om avgiftsfria resor i dylikt syfte för officerare och underofficerare vid regementet jämte husfolk, nämligen att, därest det skulle anse föreligga skäl att för tillmötesgående av den i och för sig behjärtansvärda framställningen vidtaga särskilda åtgärder, för att officerare och underofficerare, tillhörande Bodens garnison, jämte deras husfolk skulle kunna företaga rekreationsresor till de mellersta och södra delarna av riket, varemot styrelsen förklarade sig för sin del icke hava något att erinra, avgiftslättnaden enligt styrelsens förmenande i allt fall icke borde utgå i den form, att statens järnvägar helt och hållet eller till någon del finge avstå från dem tillkommande befordringsavgifter. Ett sådant förfarande ansåge styrelsen komma att innebära, att statens järnvägar finge bära kostnader, som rätteligen borde bäras av annan statsinstitution, och skulle givetvis komma att medföra icke önskvärda konsekvenser beträffande andra än militära institutioner, varför styrelsen höll före, att, därest den då gjorda framställningen i något avseende komme att bifallas, statens järnvägar måtte äga att av försvarsverket utfå så stor del av gällande biljettavgifter, som icke bleve täckta av de resande själva.

Några skäl, som skulle kunna föranleda styrelsen att frångå denna sin åsikt, synas styrelsen icke hava av motionärerna förebragts.

Då motionärerna synas utgå från att nedsättning i biljettpriset skulle medgivas, utan att statens järnvägar skulle erhålla någon ersättning för de däri- genom minskade inkomsterna, får styrelsen, på grund av vad ovan anförts, avstyrka den i motionen gjorda framställningen.

Stockholm den 23 februari 1918.

Underdånigst
AXEL GRANHOLM.

JOHN FLODIN.

ALDO ALMQVIST.